

København 26. august 2022

Forslag om høring om natursyn

Jeg skriver for at foreslå, at der afholdes en folketingshøring om natursyn, i det håb, at et bedre kendskab til forskellige natursyn kan kvalificere den demokratiske samtale og føre til politiske udspil, hvis indebyrd er tydeligt aflæselige.

Mit ærinde er, at jeg finder det nødvendigt, at viden om forskellige natursyn, altså opfattelser af, hvad begrebet "natur" egentlig dækker over, bliver fortydeliget, (ikke mindst) for folketingets ordførere indenfor det emnefelt man kunne kalde biodiversitet, natur og landbrug. Større tydelighed om begrebet natur har næppe tidligere været mere aktuel.

Det er mit indtryk, at det natursyn, som har vundet videst indpas i Danmark, er dét, som man med den svenske professor ved SLU, Centrum för biologisk mångfald, Urban Emanuellsens ordvalg kunne kalde for "vildmarks-teorin". Altså et natursyn hvor "natur" er dér, hvor ingen menneskelig indblanding finder sted. Det er dette natursyn, som finder sit konkrete udtryk i naturnationalparkerne.

Andre natursyn er i midlertid mulige, og relevante. Ikke mindst på den baggrund, at biodiversiteten i Europa i almindelighed og Danmark i særdeleshed, er sammensat af arter, som siden yngre stenalder har sameksisteret med menneskelige aktiviteter, som har modificeret landskabet radikalt.

Mange naturtyper, blandt disse nogle af de artrigeste, som enge og overdrev, ville i et rent "naturstyret" regime være succesionsstadier i tilgroningsfasen efter naturlige "katastrofe-events" som skovbrande og oversvømmelser, eller de ville kun opstå hvor helt særlige geologiske forhold gjorde sig gældende, f.eks. jordskred eller særligt tørre, kalkrige lokaliteter. Disse naturtyper har, før menneskets indvandring til Europa, desuden eksisteret i et samspil med en nu uddød megafauna, som for Europas vedkommende bl.a. har omfattet heste, flodheste, urokser samt flere arter af elefanter og næsehorn.

At svampe, fugle, planter og insekter med flere, som er knyttet til lysåbne miljøer, overhovedet eksisterer, er det levende bevis på, at de naturforhold hvorpå de beror, har eksisteret i hundredetusindevis af år. At der, i et landskab med naturlige dynamikker på hele fladen, til hver en tid har været steder med de rette forhold forekommer mig åbenbart. Men hvad der desuden er åbenbart er, at disse forhold ikke eksisterer i dag ad "naturlig" vej. Hvorfor er alle disse fugle, planter, svampe og insekter så ikke uddøde? Svaret er, at mennesket i indeværende mellemistid, uden at vide af det, med det traditionelle, førindustrielle landbrug, overtog en række af de services overfor økosystemet, som tidligere kom til spontant. Blandt andet services som varetoges af megafaunaen.

Når man anlægger det natursyn, som jeg ovenfor benævner med den svenske term "vildmarks-teorin", bliver landskaber, som ud fra en kulturhistorisk synsvinkel må anses for bevaringsværdige og værdifulde, i bedste fald "forkerte" - eller ligefrem irrelevante. Et andet natursyn er imidlertid muligt, nemlig det, som samme svenske professor benævner "kulturvårds"-natursynet. Hvad der dermed menes, skal jeg prøve at belyse gennem et eksempel: Tag f.eks. lokaliteten Eskebjerg Vesterlyng ved Sejerøbugten. Det er et område med klithede dækket af lyng, revling og enebærkrat. I klitlavningerne findes kær med sjældne og truede planter som salep-gøgeurt og eng-ensian, og på de tørre klitter vokser andre sjældenheder, bl.a. soløje, som igen er værtsplante for den rødlistede sommerfugl fransk bredpande. At området ikke er sprunget i skov skyldes, at det gennem umindelige tider er blevet afgræsset; altså takket være en landbrugspraksis. Områdets naturværdier kan ingen være uenige om, men ud fra et vildmarks-natursyn bliver det problematisk, at det er landbrugsdrift, som har skabt disse værdier (faktisk er der netop her på Vesterlyng blevet foretaget et kortvarigt "rewildingforsøg", hvor tre elefanter fik lov at græsse i nogle dage). Ud fra et "kulturvårds"-natursyn bliver det derimod muligt, at værdsætte Vesterlyng ud fra to synsvinkler, nemlig både som det bevarede kulturlandskab det er, og som den

enestående naturlokalitet det også er. Det bliver således "dobbelværdifuldt".

Vigtigt er det, at "kulturvårds"-naturesynet samtidig åbner for den mulighed, at traditionelle, førindustrielle landbrugsdriftsformer som græsning, styning, stævning og høslæt kan fortsættes/genoptages, uden at det på nogen måde forringer et naturområdes autenticitet. Som kulturminde betragtet anser dette natursyn kulturskabte omstændigheder som f.eks. artssammensætningen i en artsrig høslæt-eng, på samme niveau som f.eks. en gravhøj, en landsbykirke eller en borgruin.

Det er mit indtryk, at "kulturvårds"-naturesynet har vundet temmelig stort indpas i Sverige, mens det i Danmark synes fraværende. Det forekommer mig derfor presserende, at det præsenteres for lovgivere og offentlighed i Danmark. Som jeg ser det, kan de to natursyn, som jeg her præsenterer, udmærket eksistere side om side. "Vildmarks"-naturesynet finder som nævnt sit konkrete udtryk i Natur-nationalparkerne. Dem har jeg personlig intet problem med, men enhver som følger den offentlige debat vil vide, at det er der så sandelig mange andre som har.

Mens "vildmarks-teorin" og naturnationalparkstanken skaber alverdens polemik har "kulturvårds"-naturesynet den fordel, at det for det første muliggør en naturnær landbrugsdrift, hvor dét, at dyr er under hegn, er helt uproblematisk. En sådan landbrugsdrift vil faktisk være ønskværdig, eftersom netop det kulturlandskabelige element anses for en værdi. Samtidig åbner den tænkning, som rummes i dette natursyn for, at naturhensyn finder vej ind i landbrugsdriften, hvorved man modarbejder opsplittning af landskabet i produktionsflade og ikke-produktionsflade. Dette skal naturligvis ikke bruges til at udvande begreberne, derimod kan denne tænkning, når kvalitative natur- og biodiversitetshensyn lægges til grund, styrke biodiversiteten i produktionsfladen. Dette er bl.a. nødvendigt, hvis en lang række almindelige arter skal forblive almindelige, ligesom det vil styrke bestandene af pollinatorer.

Jeg arrangerede på Natúrmødet 2022 en debat om fremtiden for det økologiske kvæg - nemlig at dette i fremtiden skal være med til at skabe- og pleje lysåben natur. Dette ud fra den holdning, at Danmarks biodiversitet i høj grad er tilpasset netop kvægafgræsning (i indeværende mellemistid har f.eks. bison kun levet i Danmark i en tusindårig periode under Præboreal), samt at der i Danmark allerede findes en stor mængde kvæg, som der yderligere er et økonomisk incitament i at holde. Med den modstand rewilding-tanken møder i offentligheden tror jeg desværre, at det har lange udsigter før rewilding slår igennem i en skala, som har nogen større betydning. Yderligere oplevede jeg, at de økologiske kvægholdere jeg talte med under forberedelsen af førnævnte debat, arbejdede aktivt med hvordan de kunne udvikle driften i en retning, som var gavnlig for biodiversiteten. Kort sagt var min oplevelse, at de landbrugere som ejer dyrene og jorden også har viljen, men at det som står i vejen mest af alt er lovgivning og landbrugsstøttere - samt til dels det i Danmark rådende natursyn.

Dette accentuerer hvorfor begrebet "natur" trænger til at blive præciseret. Det er fuldt muligt og legitimt at have forskellige natursyn; det ene natursyn udelukker ikke det andet, man kan snarere tale om, at det er vigtigt at kende til forskellige natursyn, for på konkrete arealer at kunne afgøre, hvilket natursyn det er mest relevant at anlægge. Det vil samtidig kunne hjælpe Folketingets partier til, i deres politiske udspil på området, at præcisere hvad de egentlig mener, i stedet for blot at anvende det i mine øjne meget luftige begreb "natur".

Carl christian Tofte
Billedkunstner, illustratør og fritstående intellektuel
tlf. +45 31 69 47 26